

Засновник:

Науково-дослідний центр
індустріальних проблем
розвитку НАН України

**Журнал внесено
до Переліку наукових фахових видань
в Україні в галузі економічних наук**
(Наказ Міністерства освіти і науки України
від 11.07.2016 № 820)

Виходить 1 раз на квартал
Видається з III кварталу 2009 р.
Свідоцтво про реєстрацію:
серія KB № 15196-3768P від 30.04.2009 р.

РЕДАКЦІЯ:

Головний редактор:
доктор економічних наук, професор
Кизим М. О.

Випускаючий редактор:
доктор економічних наук, доцент
Хаустова В. Є.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Алексєєв І. В., доктор економічних наук,
професор (м. Львів, Україна)

Амосов О. Ю., доктор економічних наук,
професор (м. Харків, Україна)

Благун І. С., доктор економічних наук,
професор (м. Івано-Франківськ, Україна)

Булєєв І. П., доктор економічних наук,
професор (м. Донецьк, Україна)

Буссе Ральф Андреас, доктор філософії
(м. Галле, Німеччина)

Гечбаія Б. Н., доктор економічних наук,
професор (м. Батумі, Грузія)

Жерар, Рассел Дж., доктор філософії
(м. Лондон, Велика Британія)

Іванов Ю. Б., доктор економічних наук,
професор (м. Харків, Україна)

Ковальчук К. Ф., доктор економічних наук,
професор (м. Дніпропетровськ, Україна)

Майбуров І. А., доктор економічних наук,
професор (м. Єкатеринбург, Росія)

Орлов П. А., доктор економічних наук,
професор (м. Харків, Україна)

Раєвнева О. В., доктор економічних наук,
професор (м. Харків, Україна)

Татаркін О. І., доктор економічних наук,
професор, академік РАН (м. Єкатеринбург,
Росія)

Христиановський В. В., доктор економічних
наук, професор (м. Донецьк, Україна)

Шоша Жан-Юг, доктор філософії (економіка)
(м. Ліон, Франція)

Видавець:

ФОП Лібуркіна Л. М.

*Журнал реферується у загальнодержавній
реферативній базі даних «Україніка наукова»
та в українському реферативному
журналі «Джерело»*

НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ

ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІКИ

**ПРОБЛЕМЫ ЭКОНОМИКИ • THE PROBLEMS OF ECONOMY
№ 3 '2016**

Журнал «ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІКИ» представлено у наукометричних
базах даних, репозиторіях та пошукових системах:

- Ulrichsweb Global Serials Directory (США)
- Research Papers in Economics (США)
- Російський індекс наукового цитування (Росія)
- Index Copernicus (Польща)
- Directory of Open Access Journals
- EBSCOhost (США)
- CiteFactor (США)
- Academic Journals Database (Швейцарія)
- Scientific Indexing Services
- Advanced Science Index
- Open Academic Journals Index
- GetInfo (Німеччина)
- BASE (Німеччина)
- OpenAIRE (Європейський Союз)
- WorldCat
- SUNCAT Union Catalogue (Велика Британія)
- Соціонет (Росія)
- J-Gate (Індія)
- Академия Google (США)
- Research Bible (Японія)
- Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського (Україна)

ЗМІСТ

СВІТОВА ЕКОНОМІКА ТА МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ

Мізюк Б. М., Кітц Р. Р.

Ефективність механізмів забезпечення фінансової стабільності
в розвинутих країнах 6

Корнівська В. О., Яременко В. Г.

Актуальні трансформації фінансово-інституційного
простору єврозони..... 15

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

Возняк Г. В.

Бюджетне вирівнювання в системі фінансового
забезпечення розвитку регіонів України:
сучасний стан і вектор розвитку..... 24

Голян В. А., Голуб О. А.

Фінансове забезпечення пріоритетів розвитку
лісгосподарського комплексу:
диверсифікація форм і засобів..... 31

Гришкін В. О., Сімахова А. О., Перекопська Ю. С.

Аналіз впливу глобалізації на зайнятість населення
в Україні 40

Долбнева Д. В., Гончарук С. М.

Необхідність та основні напрямки вдосконалення
порядку формування та використання ресурсного
потенціалу охорони здоров'я в Україні..... 46

Коваль В. В., Дроздова О. Г.

Державне регулювання та обліково-аналітичне
забезпечення розвитку електронної комерції
у споживчому секторі..... 53

Малік Є. О., Табакова Т. В.

Сучасний стан державних фінансів України:
пріоритети, стратегія та ризики..... 60

Познанська І. В. Організаційно-економічні аспекти впровадження міжнародних стандартів безпеки судноплавства	68
Рудик Н. В. Макрофінансові індикатори в економічній стратегії держави.....	74
Скрипник А. В., Міхно І. С. Поводження з побутовими відходами з позиції функції суспільного добробуту.....	81
Татаріна Т. В. Тенденції розвитку ринку аграрного страхування в Україні	89
Фролова Л. В., Брагіна О. С. Моніторинг ефективності бюджетного управління торговельними підприємствами України	95
РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА	
Кизим М. О., Козирева О. В. Оцінка β -конвергенції соціально-економічного розвитку регіонів України	104
Ярошенко І. В., Семигуліна І. Б. Позиціонування міста Харкова та окремих великих міст України на регіональному, національному та міжнародному рівнях.....	115
ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ	
Гавловська Н. І. Оцінювання процесів взаємодії підприємства та потенційних контрагентів у контексті забезпечення економічної безпеки зовнішньоекономічної діяльності.....	127
Григоренко Т. М. Методичні підходи до розміщення торговельних об'єктів франчайзингової роздрібно-торговельної мережі.....	136
Гуцалюк О. М. Концептуальні засади забезпечення економічної безпеки корпоративних інтеграційних процесів.....	144
Данько Ю. І. Інноваційні підходи до забезпечення конкурентоспроможності малих аграрних підприємств.....	153
Дікань Л. В., Владімірова Н. П. Оцінка рівня фінансової безпеки суб'єкта господарювання	159
Ізмайлов Я. О. Розвиток методології економічного аналізу господарської діяльності підприємств у постіндустріальній економіці.....	165
Крутова А. С., Сіфурова А. І. Ефективність управління оборотним капіталом у системі забезпечення фінансової безпеки торговельних підприємств	175
Побережна З. М. Оцінювання фінансово-ресурсних умов забезпечення конкурентоспроможності авіатранспортних підприємств.....	184
Рета М. В. Діагностика у системі стратегічного управлінського обліку: сучасні напрямки та підходи	192
Скриньковський Р. М., Павловські Г. Діагностика в системі менеджменту підприємства.....	199
Соколова Л. В. Теоретико-методологічна платформа розробки системи адаптації підприємств до змін зовнішнього середовища.....	206
Стадник В. В., Вешко О. В. Концептуальні основи «менеджменту різноманітності» у системі стратегічного управління розвитком промислових підприємств.....	212
Тарасова Т. О. Теоретико-методологічні засади розвитку трансляційних можливостей контролінгу у забезпеченні сталого розвитку підприємства.....	219
Трушкіна Н. В., Драчук Ю. З., Залознова Ю. С. Логістичні концепції на промисловому підприємстві в умовах глобалізації ринку	228
Єпіфанова І. Ю. Власний капітал у системі фінансового забезпечення інноваційної діяльності підприємств	239
ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ	
Доронін А. В., Доронін С. А. Концептуальні передумови дослідження колективної професійної мобільності управлінського персоналу	245
ФІНАНСИ ТА БАНКІВСЬКА СПРАВА	
Гечбаія Б. Н., Ванішвілі М. М. Оцінка рівня конкуренції в банківському секторі Грузії.....	253
Дубина М. В. Застосування системного підходу до дослідження ринку фінансових послуг.....	261
Іващенко А. І. Використання криптовалюти у діяльності малих і середніх підприємств України з метою підвищення їх інвестиційної привабливості.....	267
Павлов Р. А., Левкович О. В. Вплив анонсів монетарної політики на доходність і волатильність ринку акцій України.....	274
<hr/>	
АДРЕСА РЕДАКЦІЇ:	
Україна, 61002, Харків, пл. Свободи, 5, Держпром, 7 під'їзд, 8 поверх Тел./факс: (057) 705-02-67, e-mail: red.poe@mail.ru	
АДРЕСА ВИГОТІВНИКА:	
Україна, 61136, Харків, вул. Гвардійців Широнінців, 50, корп. В., к. 21.	
<hr/>	
Рекомендовано до друку рішенням вченої ради НДЦ ІПР НАН України № 8 від 22.08.2016 р. Здано в набір 23.08.2016 р. Підписано до друку 26.08.2016 р. Формат 60 x 84/8. Друк різнографічний. Ум. друк. аркушів 37,2. Обл.-вид. 44,6. Надруковано у ФОП Здоренко М. І. Замовлення № 1288. Наклад 100 прим.	
© Проблеми економіки	

ЕКОНОМІЧНА СТАТИСТИКА,
БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК ТА АУДИТ

Мардус Н. Ю., Брік С. В.

Особливості організації бухгалтерського та податкового обліку й аудиту під час проведення гарантійних ремонтів..... 281

Хорунжак Н. М., Лукановська І. Р.

Проблематика та особливості законодавчого регулювання діяльності бюджетних установ і їх вплив на формування й реалізацію завдань бухгалтерського обліку..... 287

МАТЕМАТИЧНІ МЕТОДИ ТА МОДЕЛІ В ЕКОНОМІЦІ

Іванченко Г. Ф., Далайін Бадер Омар Ахмад

Синергетична когерентність біфуркаційних еволюційних процесів злиття та поглинання підприємств..... 293

Пілько А. Д., Кіс В. В.

Постановка та вирішення задачі оцінки й аналізу інвестиційної складової безпеки розвитку регіону..... 300

Пілько А. Д., Савчук Н. В.

Визначення порогових рівнів економічної безпеки територіальних систем регіону на основі моделей дискримінантного аналізу та методу евклідової відстані..... 307

Шерстенников Ю. В., Касян С. Я.

Моделювання логістики й узгодження темпу виробництва товарів із темпом реалізації..... 314

СОДЕРЖАНИЕ

МИРОВАЯ ЭКОНОМИКА И МЕЖДУНАРОДНЫЕ ОТНОШЕНИЯ

Мизюк Б. М., Китц Р. Р.

Эффективность механизмов обеспечения финансовой стабильности в развитых странах 6

Корниевская В. О., Яременко В. Г.

Актуальные трансформации финансово-институционального пространства еврозоны..... 15

ЭКОНОМИКА И УПРАВЛЕНИЕ НАЦИОНАЛЬНЫМ ХОЗЯЙСТВОМ

Возняк Г. В.

Бюджетное выравнивание в системе финансового обеспечения развития регионов Украины: современное состояние и вектор развития 24

Голян В. А., Голуб О. А.

Финансовое обеспечение приоритетов развития лесохозяйственного комплекса: диверсификация форм и средств..... 31

Гришкин В. О., Симахова А. А., Перекопская Ю. С.

Анализ влияния глобализации на занятость населения в Украине 40

Долбнева Д. В., Гончарук С. М.

Необходимость и основные направления совершенствования порядка формирования и использования ресурсного потенциала здравоохранения в Украине 46

Коваль В. В., Дроздова Е. Г.

Государственное регулирование и учетно-аналитическое обеспечение развития электронной коммерции в потребительском секторе 53

Малик Е. А., Табакова Т. В.

Современное состояние государственных финансов Украины: приоритеты, стратегия и риски..... 60

Познанская И. В.

Организационно-экономические аспекты внедрения международных стандартов безопасности судоходства..... 68

Рудик Н. В.

Макрофинансовые индикаторы в экономической стратегии государства 74

Скрипник А. В., Михно И. С.

Обращение с бытовыми отходами с позиции функции общественного благосостояния 81

Татарина Т. В.

Тенденции развития рынка аграрного страхования в Украине 89

Фролова Л. В., Брагина О. С.

Мониторинг эффективности бюджетного управления торговыми предприятиями Украины 95

РЕГИОНАЛЬНАЯ ЭКОНОМИКА

Кизим Н. А., Козырева Е. В.

Оценка β -конвергенции социально-экономического развития регионов Украины 104

Ярошенко И. В., Семигулина И. Б.

Позиционирование города Харькова и отдельных крупных городов Украины на региональном, национальном и международном уровнях 115

ЭКОНОМИКА И УПРАВЛЕНИЕ ПРЕДПРИЯТИЯМИ

Гавловская Н. И.

Оценка процессов взаимодействия предприятия и потенциальных контрагентов в контексте обеспечения экономической безопасности внешнеэкономической деятельности..... 127

Григоренко Т. Н.

Методические подходы к размещению торговых объектов франчайзинговой розничной торговой сети..... 136

Гуцалюк А. Н.

Концептуальные основы обеспечения экономической безопасности корпоративных интеграционных процессов..... 144

Данько Ю. И.

Инновационные подходы к обеспечению конкурентоспособности малых аграрных предприятий 153

Дикань Л. В., Владимирова Н. П.

Оценка уровня финансовой безопасности предприятия..... 159

Измайлов Я. А.

Развитие методологии экономического анализа хозяйственной деятельности предприятий в постиндустриальной экономике..... 165

Крутова А. С., Сифурова А. И.

Эффективность управления оборотным капиталом в системе обеспечения финансовой безопасности торговых предприятий..... 175

Побережная З. Н. Оценка финансово-ресурсных условий обеспечения конкурентоспособности авиатранспортных предприятий.....	184
Рета М. В. Диагностика в системе стратегического управленческого учета: современные направления и подходы.....	192
Скрыньковский Р. Н., Павловски Г. Диагностика в системе менеджмента предприятия.....	199
Соколова Л. В. Теоретико-методологическая платформа разработки системы адаптации предприятия к изменениям внешней среды.....	206
Стадник В. В., Вешко О. В. Концептуальные основы «менеджмента разнообразия» в системе стратегического управления развитием промышленных предприятий.....	212
Тарасова Т. А. Теоретико-методологические основы развития трансляционных возможностей контроллинга в обеспечении устойчивого развития предприятия.....	219
Трушкина Н. В., Драчук Ю. З., Залознова Ю. С. Логистические концепции на промышленном предприятии в условиях глобализации рынка.....	228
Епифанова И. Ю. Собственный капитал в системе финансового обеспечения инновационной деятельности предприятия.....	239
ЭКОНОМИЧЕСКАЯ ТЕОРИЯ	
Доронин А. В., Доронин С. А. Концептуальные предпосылки исследования коллективной профессиональной мобильности управленческого персонала.....	245
ФИНАНСЫ И БАНКОВСКОЕ ДЕЛО	
Гечбаия Б. Н., Ванишвили М. М. Оценка уровня конкуренции в банковском секторе Грузии.....	253
Дубина М. В. Применение системного подхода к исследованию рынка финансовых услуг.....	261
Иващенко А. И. Использование криптовалюты в деятельности малых и средних предприятий с целью повышения их инвестиционной привлекательности.....	267
Павлов Р. А., Левкович О. В. Влияние анонсов монетарной политики на доходность и волатильность рынка акций Украины.....	274
ЭКОНОМИЧЕСКАЯ СТАТИСТИКА. БУХГАЛТЕРСКИЙ УЧЕТ И АУДИТ	
Мардус Н. Ю., Брик С. В. Особенности организации бухгалтерского и налогового учета и аудита при проведении гарантийных ремонтов.....	281
Хорунжак Н. М., Лукановська И. Р. Проблематика и особенности законодательного регулирования деятельности бюджетных учреждений, а также их влияние на формирование и реализацию задач бухгалтерского учета.....	287
МАТЕМАТИЧЕСКИЕ МЕТОДЫ И МОДЕЛИ В ЭКОНОМИКЕ	
Иванченко Г. Ф., Далайн Бадер Омар Ахмад Синергетическая когерентность бифуркационных эволюционных процессов слияния и поглощения предприятий.....	293
Пилько А. Д., Кис В. В. Постановка и решение задачи оценки и анализа инвестиционной составляющей безопасности развития региона.....	300
Пилько А. Д., Савчук Н. В. Определение пороговых уровней экономической безопасности территориальных систем региона на основании моделей дискриминантного анализа и метода евклидова расстояния.....	307
Шерстенников Ю. В., Касьян С. Я. Моделирование логистики и согласование темпа производства товаров с темпом реализации.....	314

CONTENTS

WORLD ECONOMY AND INTERNATIONAL RELATIONS

Mizjuk B. M., Kitz R. R. Efficiency of Mechanisms for Ensuring Financial Stability in Developed Countries.....	6
Kornivska V. O., Yaremenko V. H. Current Transformations of the Eurozone Financial and Institutional Space.....	15

ECONOMICS AND NATIONAL ECONOMY MANAGEMENT

Voznyak H. V. Fiscal Equalization in the System of Financial Support of Ukraine's Regions: the Current State and Vector of Development.....	24
Golyan V. A., Holub O. A. Financial Support of the Forestry Complex Development Priorities: Diversification of Forms and Means.....	31

Gryshkin V. O., Simakhova A. O., Perekopska Yu. S.

The Analysis of the Impact of Globalization on Employment in Ukraine.....	40
Dolbneva D. V., Honcharuk S. M. The Necessity and Basic Directions of Improving the Procedure for the Formation and Use of the Resource Potential of Health Care in Ukraine.....	46
Koval V. V., Drozdova O. H. The State Regulation and Accounting and Analytical Support of the Development of E-Commerce in the Consumer Sector.....	53
Malik E. O., Tabakova T. V. The Current State of Public Finances in Ukraine: Priorities, Strategy and Risks.....	60
Poznanska I. V. Organizational-Economic Aspects of the Implementation of International Standards for Safety of Maritime Navigation.....	68

Rudyk N. V. Macrofinancial Indicators in the Economic Strategy of the State.....	74
Skripnik A. V., Mihno I. S. Treatment of Household Waste in the Context of the Social Welfare Function.....	81
Tatarina T. V. Trends in the Development of the Agricultural Insurance Market in Ukraine.....	89
Frolova L. V., Bragina O. S. Monitoring the Efficiency of Budget Management of Trade Enterprises in Ukraine.....	95
REGIONAL ECONOMY	
Kyzym M. O., Kosyrieva O. V. Evaluating β -convergence of the Socio-Economic Development of Ukraine's Regions.....	104
Yaroshenko I. V., Semigulina I. B. The Positioning of the City of Kharkiv and Individual Large Cities of Ukraine at the Regional, National and International Levels.....	115
ECONOMICS AND ENTERPRISE MANAGEMENT	
Havlovska N. I. Evaluation of Processes of Interaction between the Enterprise and Potential Contractors in the Context of Ensuring Economic Security of Foreign Economic Activity.....	127
Grygorenko T. M. Methodological Approaches to Locating Outlets of the Franchise Retail Network.....	136
Gutsaliuk O. M. The Conceptual Framework for Ensuring Economic Safety of Corporate Integration Processes.....	144
Danko Y. I. Innovative Approaches to Ensuring the Competitiveness of Small Agricultural Enterprises.....	153
Dikan L. V., Vladimirova N. P. Evaluation of Enterprise Financial Safety.....	159
Izmaylov Ya. O. Developing the Methodology for Economic Analysis of Enterprise Business Activity in the Post-Industrial Economy.....	165
Krutova A. S., Sifurova A. I. Efficiency of Working Capital Management in the System of Financial Safety of Trade Enterprises.....	175
Poberezhna Z. M. Evaluating Financial and Resource Conditions of Ensuring the Competitiveness of Air Transport Enterprises.....	184
Reta M. V. Diagnosis in the Strategic Management Accounting System: Modern Trends and Approaches.....	192
Skrynkovskyy R. M., Pawlowski G. Diagnosis in the Enterprise Management System.....	199
Sokolova L. V. The Theoretical and Methodological Platform for Developing a System of Enterprise Adaptation to Changes in the External Environment.....	206
Stadnyk V. V., Veshko O. V. The Conceptual Framework of «Diversity Management» in the System of Strategic Management of Industrial Enterprise Development.....	212
Tarasova T. O. Theoretical and Methodological Principles of Developing Translational Capabilities of Controlling in Ensuring Sustainable Development of the Enterprise.....	219
Trushkina N. V., Drachuk Yu. Z., Zaloznova Yu. S. Logistics Concepts at the Industrial Enterprise under Conditions of the Globalization of Markets.....	228
Yepifanova I. Yu. Equity Capital in the System of Financial Support of Enterprise Innovative Activity.....	239
ECONOMIC THEORY	
Doronin A. V., Doronin S. A. The Conceptual Preconditions of Studying Collective Professional Mobility of Management Personnel.....	245
FINANCE AND BANKING	
Gechbaia B. N., Vanishvili M. M. Estimation of the Level of Competition in the Banking Sector of Georgia.....	253
Dubyna M. V. Application of the System Approach to Financial Services Market Research.....	261
Ivashchenko A. I. Using Cryptocurrency in the Activities of Ukrainian Small and Medium Enterprises in order to Improve their Investment Attractiveness.....	267
Pavlov R. A., Levkovich O. V. Influence of Monetary Policy Announcements on Ukraine's Stock Market Return and Volatility.....	274
ECONOMIC STATISTICS. ACCOUNTING AND AUDIT	
Mardus N. Yu., Brik S. V. Features of the Organization of Accounting and Tax Accounting and Auditing at Warranty Repairs.....	281
Khorunzhak N. M., Lukanovska I. R. Problems and Features of Legal Regulation of Public Institutions' Activity and their Influence on Formation and Implementation of Accounting Tasks.....	287
MATHEMATICAL METHODS AND MODELS IN ECONOMY	
Ivanchenko H. F., Dalayeen Bader Omar Ahmad Synergistic Coherence of Bifurcation Evolutionary Processes of Mergers and Acquisitions of Enterprises.....	293
Pilko A. D., Kis V. V. Statement and Solution of the Problem of Evaluating and Analyzing the Investment Component of the Region's Development Security.....	300
Pilko A. D., Savchuk N. V. Determining the Threshold Levels of Economic Security of the Region's Territorial Systems on the Basis of Models of Discriminant Analysis and Euclidean Distance.....	307
Sherstennykov Yu. V., Kasian S. Ya. The Modeling of Logistics and Coordination of the Rate of Commodities Production with the Rate of their Disposal.....	314

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНА ПЛАТФОРМА РОЗРОБКИ СИСТЕМИ АДАПТАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВ ДО ЗМІН ЗОВНІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

© 2016 СОКОЛОВА Л. В.

УДК 338.1:658.1

Соколова Л. В.

Теоретико-методологічна платформа розробки системи адаптації підприємств до змін зовнішнього середовища

Метою статті є розробка підходу до формування теоретико-методологічної платформи створення системи адаптації підприємств до стрімких змін зовнішнього середовища, активних сучасних викликів ринків. Акцентовано увагу на тому, що спроможність промислових підприємств мобільно реагувати на нестабільність зовнішнього оточення реалізується через систему їх адаптації, розробка якої повинна базуватися на відповідній теоретико-методологічній платформі. Проведений ретроспективний аналіз еволюції розвитку наукової думки щодо вирішення проблем адаптації підприємств дозволив дійти висновку, що досі відсутній погоджений погляд учених відносно наукового підґрунтя розробки адекватної системи адаптації промислових підприємств. Запропоновано підхід до формування теоретико-методологічної платформи процесу адаптації промислових підприємств як цілеспрямованої сукупності базових понять, принципів, теорій, наукових методів, моделей, законів і категорій, орієнтованих на розробку відповідної організаційно-економічної системи.

Ключові слова: адаптація підприємства, нестабільність середовища, система адаптації, методологія, теоретико-методологічна платформа.

Рис.: 2. **Бібл.:** 33.

Соколова Людмила Василівна – доктор економічних наук, професор, професор кафедри економічної кібернетики та управління економічною безпекою, Харківський національний університет радіоелектроніки (пр. Науки, 14, Харків, 61166, Україна)

E-mail: lv.sokolova@mail.ru

УДК 338.1:658.1

UDC 338.1:658.1

Соколова Л. В. Теоретико-методологическая платформа разработки системы адаптации предприятий к изменениям внешней среды

Целью статьи является разработка подхода к формированию теоретико-методологической платформы создания системы адаптации предприятий к стремительным изменениям внешней среды, активным современным вызовам рынков. Акцентируется внимание на том, что способность промышленных предприятий мобильно реагировать на нестабильность внешнего окружения реализуется через систему их адаптации, разработка которой должна базироваться на соответствующей теоретико-методологической платформе. Проведенный ретроспективный анализ эволюции развития научной мысли по решению проблем адаптации предприятий позволил сделать вывод, что до сих пор отсутствует согласованный взгляд ученых относительно научной основы разработки адекватной системы адаптации промышленных предприятий. Предложен подход к формированию теоретико-методологической платформы процесса адаптации промышленных предприятий как целенаправленной совокупности базовых понятий, принципов, теорий, научных методов, моделей, законов и категорий, ориентированных на разработку соответствующей организационно-экономической системы.

Ключевые слова: адаптация предприятия, нестабильность среды, система адаптации, методология, теоретико-методологическая платформа.

Рис.: 2. **Библ.:** 33.

Соколова Людмила Васильевна – доктор экономических наук, профессор, профессор кафедры экономической кибернетики и управления экономической безопасностью, Харьковский национальный университет радиоэлектроники (пр. Науки, 14, Харьков, 61166, Украина)

E-mail: lv.sokolova@mail.ru

Sokolova L. V. The Theoretical and Methodological Platform for Developing a System of Enterprise Adaptation to Changes in the External Environment

The aim of the article is the elaboration of an approach to creation of a theoretical and methodological platform for developing a system of enterprise adaptation to the rapid changes in the external environment, the modern active challenges of the markets. The attention is focused on the fact that the ability of industrial enterprises to respond flexibly to the external environment instability is realized through their adaptation system, the development of which should be based on an appropriate theoretical and methodological platform. The conducted retrospective analysis of the evolution of scientific thought on solving problems of enterprise adaptation allowed making the conclusion that still there is no agreed view of scientists on the scientific basis for the development of an adequate system for adaptation of industrial enterprises. There has been suggested an approach to developing a theoretical and methodological platform of the process of industrial enterprises' adaptation as a targeted set of basic concepts, principles, theories, scientific methods, models, laws and categories, oriented towards the elaboration of an appropriate organizational and economic system.

Keywords: adaptation of the enterprise, instability of the environment, adaptation system, methodology, theoretical and methodological platform.

Fig.: 2. **Bibl.:** 33.

Sokolova Lyudmila V. – Doctor of Science (Economics), Professor, Professor, Department of Economic Cybernetics and Management of Economic Security, Kharkiv National University of Radioelectronics (14 Nauky Ave., Kharkiv, 61166, Ukraine)

E-mail: lv.sokolova@mail.ru

Вступ. Стратегічним орієнтиром структурної перебудови національної економіки обрано становлення конкурентоспроможних промислових підприємств – рівноправних партнерів у світовому економічному співтоваристві. Реалізація цих вимог можлива на підставі послідовного застосування арсеналу теорії адаптації підприємств, її науково-практичного та методичного інструментарію в межах предметного простору [1].

Останнім часом спостерігається зростання складності проблем вітчизняних промислових підприємств у сфері управлінської, комерційної, виробничої, маркетингової та інших видів діяльності. Тому в умовах сучасного ринку забезпечення конкурентоспроможності кожного підприємства повинно базуватися на дієвій цілеорієнтованій організаційно-економічній системі адаптації та впровадженні відповідного комплексу адаптаційних заходів із урахуванням різних форм, типів і видів адаптації.

В умовах національної економіки, орієнтованої на ринок, спроможність промислових підприємств мобільно реагувати на його сучасні виклики, на зміни, що відбуваються у зовнішньому середовищі, реалізується через систему їх адаптації. Здатність підприємств швидко адаптуватися до стрімких змін зовнішнього оточення визначає їх конкурентні позиції на ринках та ефективність їх виробничо-господарської діяльності. Розвиток адаптивних здібностей і можливостей їхньої реалізації на практиці сприяє результативній діяльності промислових підприємств на перспективу та веде до стабілізації економіки країни.

Проблеми адаптації сучасних підприємств до невідомого, мінливого ринку у теперішній час є настільки важливими, актуальними, що постійно привертають увагу науковців – дослідників різних теоретико-методологічних і практичних аспектів адаптаційних процесів з метою удосконалення: підходів до формування системи та механізму адаптації; науково-методичних підходів до оцінки впливу стохастичних факторів зовнішнього середовища; методичних рекомендацій щодо впровадження комплексу адаптаційних заходів тощо.

Серед зарубіжних учених можна виділити наукові праці Р. Акоффа, І. Ансоффа, Г. Аубакирової, С. Болотова, Ву Тхией Занг, П. Друкера, В. Дубчак, Г. Клейнера, А. Печеної, В. Тамбовцева та ін. [2–10]. В Україні з першими роботами, присвяченими проблемам адаптації промислових підприємств, у тому числі методологічної спрямованості, виступили вітчизняні учені П. Іващенко (1986 р.), В. Гончаров (1992 р.), Т. Ландина (1994 р.), А. Соколова (1996 р.), Й. Петрович, О. Семенів, А. Кіт (1998 р.), В. Скубенко (1999 р.). У подальшому різні аспекти адаптації підприємств висвітлювалися у публікаціях таких науковців, як: В. Забродський (2000 р.), Н. Зинченко (2001 р.), М. Буднік (2002 р.), Т. Воїнова, А. Бондаренко (2004 р.), І. Отенко (2008 р.), Н. Туріца (2009 р.), А. Геворкян (2009 р.), Н. Янченко (2011 р.), Е. Орлова (2013 р.) та ін. [11–25].

Мета роботи полягає у розробці підходу до формування теоретико-методологічної платформи створення системи адаптації підприємств до стрімких змін зовнішнього середовища, активних сучасних викликів ринків.

Методи дослідження. Методологічною та інформаційною основою роботи є наукові праці, матеріали періодичних видань, інтернет-ресурси, загальнонаукові методи

досліджень. Під час проведення дослідження використані методи структурно-логічного аналізу, порівняння, узагальнення.

Результати. Незалежна Україна свого часу визначила довгострокові цілі та пріоритети розвитку у напрямку інтегрування у світовий економічний процес. Як відомо, за стратегічний напрям було обрано структурно-інноваційну модель економічного зростання, інтенсивного технічного та технологічного оновлення виробництва, становлення у країні принципово нової дієздатної національної системи, яка б функціонувала на ринкових засадах [26, с. 44]. Однак сьогодні Україна поставлена перед необхідністю проведення реформ під час проведення АТО за умови розриву певних господарських зв'язків і скорочення товарообороту, втрати ринків Донбасу та Кримської АР, що призвело до стратегічного дисбалансу між досягнутим рівнем економічного розвитку країни та вимогами постіндустріальної економіки [27, с. 154]. Характерним сьогодні є наявність певних ризиків у ринковій діяльності промислових підприємств країни, що актуалізувало проблему вирішення питань адаптації промисловості до суттєвих змін зовнішнього і, як наслідок, внутрішнього середовищ. Усе це у сукупності обумовлює формування потужного запиту до науки щодо розробки практичного інструментарію адаптації товаровиробників до сучасних стрімких змін і викликів ринку, який базується на відповідній теоретико-методологічній платформі – основному понятійно-категоріальному базисі.

Ефективність наукової діяльності, в тому числі з вивчення процесів адаптації промислових підприємств, забезпечується методологією. Проведені кабінетні дослідження щодо визначення дефініції поняття «методологія» дозволили стверджувати, що серед науковців відсутня погоджена думка щодо сутності цього філософського поняття [28–33].

За визначенням, що наведено у [28, с. 315], «методологія – сукупність методів, примінюваних в якій-либо науці». Методологія – вчення про метод діяльності як такий, включає принципи, методи діяльності і знання, що відображає їх [30]. Методологія – це систематизована сукупність підходів, способів, методів, прийомів і процедур, що застосовуються в процесі наукового пізнання та практичної діяльності для досягнення наперед визначеної мети [31]. Методологія – це сукупність прийомів дослідження, що застосовуються в певній науці; вчення про методи пізнання та перетворення дійсності [32]. Відповідно до [33] методологією називають вчення про систему прийомів, способів і правил проведення наукового дослідження. Вважається, що методологія складається із таких важливих компонентів, як: характеристика діяльності (принципи, особливості, умови, норми діяльності); логічна структура діяльності (об'єкт, суб'єкт, предмет, форми, методи, результат діяльності); структура діяльності за часом (фази, стадії, етапи діяльності).

У роботі науковця Ю. П. Сурміна [29, с. 23–25] наведені «можливі варіанти структурного розуміння методології у сучасній науці». Серед них має сенс звернути увагу на таке визначення: «Методологія являє собою систему, яка включає в себе принципи, категорії, теорії, парадигми і методи, які мають специфічне цільове призначення, пов'язане з реалізацією діяльності. Це спосіб діяльності, спосіб ор-

ганізації системи». Такий підхід заслуговує на увагу саме тому, що «...він інтегрує всі основні складові методології».

Оскільки відповідно до зазначеної вище мети об'єктом дослідження виступає процес формування теоретико-методологічної платформи, то саме тому розкриття теми роботи базується на визначенні методології, що інтегрує її основні складові, пов'язані із реалізацією процесу адаптації промислових підприємств до викликів внутрішніх і зовнішніх ринків збуту продукції, до нестабільності, непередбачуваності їх зовнішнього середовища.

Об'єктивною підставою визначення підходу до формування шуканої теоретико-методологічної платформи є розробка дерева аналізу проблем адаптації сучасних підприємств (рис. 1), відповідно до якого має бути визначено

досліджуваний процес, який спрямовано на розв'язання трьох основних завдань: забезпечення життєдіяльності й подальшого сталого розвитку підприємства в довгостроковій перспективі; підвищення рівня конкурентоспроможності підприємства на ринках збуту; забезпечення високого рівня його інвестиційної привабливості. Досягнення поставленої мети можна реалізувати на основі розробки й впровадження організаційно-економічної системи адаптації підприємства [1, с. 14–15].

Архітектурна побудова пропонованої організаційно-економічної системи адаптації підприємства передбачає виділення як основних, так і підтримуючих підсистем. До основних підсистем віднесено такі як маркетингова, організаційно-планова й інноваційна.

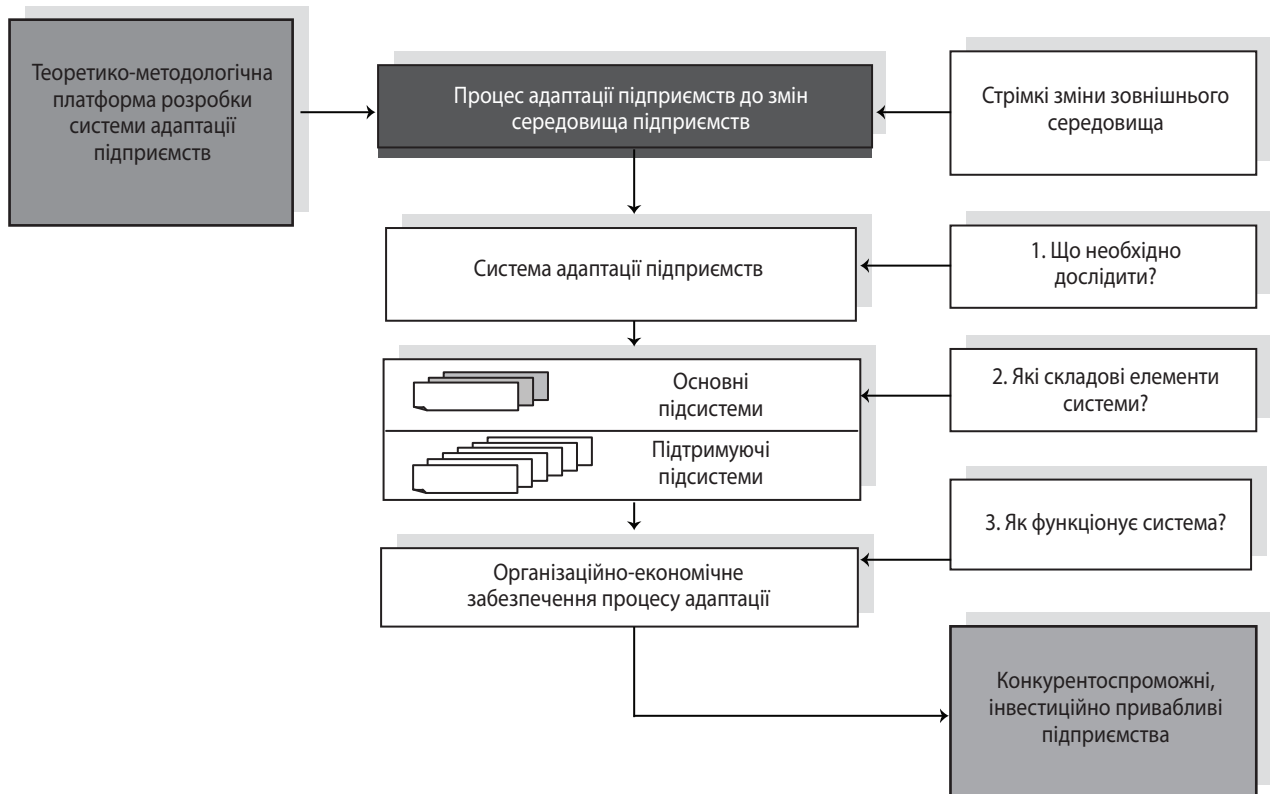

Рис. 1. Дерево аналізу проблем адаптації сучасних підприємств

Джерело: сформовано автором

Вибір основних підсистем умотивовано таким: а) успіх діяльності сучасного підприємства залежить від маркетингу та нововведень, що потребує інвестицій; б) планування є безперервним процесом використання нових шляхів і способів удосконалення функціонування підприємства за рахунок виявлених можливостей, умов і чинників зовнішнього середовища; в) необхідно організувати процес досягнення запланованих цілей і завдань адаптації підприємства.

До складу підтримуючих підсистем віднесено такі: інформаційна, економічна, логістична, фінансова, інвестиційна, соціально-психологічна, екологічна. Отже, враховуючи вищевикладене, пропонується теоретико-методологічна платформа дослідження процесу адаптації підприємств до змін зовнішнього середовища у вигляді, зображеному на рис. 2.

Пошук шляхів забезпечення економічного зростання підприємств промисловості у складних сучасних умовах господарювання, які характеризуються нестабільністю, мінливістю, непередбачуваністю впливу факторів зовнішнього середовища, обумовив теоретичне обґрунтування необхідності організаційно-економічного забезпечення процесу адаптації суб'єктів ринкових відносин.

Управління процесом адаптації підприємства реалізується через управління конкурентоспроможністю й інвестиційною привабливістю, що потребувало формалізації загального критерію – показника адаптивності у вигляді найбільш прийнятної ступеневої функції [1, с. 16]. Відповідно до запропонованої моделі управління за відхиленням фактичних значень параметрів вектора адаптивності від оптимальних, заданих в адаптаційному просторі, виникає можливість оцінити спрямованість стратегічного розвитку

Рис. 2. Теоретико-методологічна платформа розробки системи адаптації підприємств до змін зовнішнього середовища

Джерело: сформовано автором

підприємств, порівняти їх стратегічні позиції, розглянути пріоритетність конкуруючих суб'єктів ринку, намітити для них напрями коригування корпоративних, конкурентних (бізнес-стратегій) та функціональних стратегій адаптації. Переваги запропонованої стратегічної моделі полягають у тому, що її застосування дозволяє оцінити правильність обраного курсу функціонування підприємства, скорочує

час реалізації адаптаційних заходів, сприяє прийняттю обґрунтованих рішень у сфері управління адаптацією.

Висновки. Сучасні умови розвитку ринку формують для підприємств промисловості середовище, яке характеризується високим ступенем невизначеності та високим рівнем конкуренції. Це вимагає від кожного підприємства здатності підтримувати конкурентне положення

на ринках збуту у довгостроковому періоді, що можливо за умови своєчасного забезпечення його адаптації. Отримані результати роботи є теоретико-методологічним підґрунтям проведення подальших досліджень проблематики організаційно-економічного забезпечення адаптації вітчизняних підприємств промисловості до невизначеності середовища та сучасних викликів зовнішніх і внутрішніх ринків збуту конкурентоспроможної продукції.

ЛІТЕРАТУРА

- Соколова Л. В. Організаційно-економічне забезпечення адаптації підприємств до невизначеності бізнес-середовища : автореф. дис. ... д-ра екон. наук : 08.06.01 / Соколова Людмила Василівна. – Донецьк, 2006. – 32 с.
- Акофф Р. Л. Планирование в больших экономических системах [Электронный ресурс] / Л. Р. Акофф ; под ред. И. А. Ушакова ; пер с англ. Г. Б. Рубальского. – Режим доступа : <http://lib.mexmat.ru/books/79256>
- Ансофф И. Новая корпоративная стратегия / И. Ансофф ; под ред. Ю. Н. Каптуревского ; пер. с англ. – СПб. : Питер, 1999. – 416 с.
- Аубакирова Г. М. Адаптация предприятий к работе в условиях рынка : монография / Г. М. Аубакирова. – Караганда : Санат-Полиграфия, 2004. – 213 с.
- Болотов С. П. Динамика внешней среды и адаптация предприятия к рыночным условиям / С. П. Болотов // Корпоративное управление и инновационное развитие Севера : Вестник Научно-исследовательского центра корпоративного права, управления и венчурного инвестирования Сыктывкарского государственного университета. – 2010. – № 4. – С. 6–20.
- Ву Тхиеу Занг. Адаптация предприятия к изменениям внешней среды / Ву Тхиеу Занг // Бизнес Информ. – 1999. – № 3–4. – С. 104–108.
- Друкер П. Менеджмент. Адаптация к реалиям потребителя [Электронный ресурс] / П. Друкер. – Режим доступа : <http://westudents.com.ua/.../44160-adaptatsiya-k-reali>
- Дубчак В. В. Теоретико-методологические аспекты формирования системы адаптивного управления промышленными предприятиями : автореф. дис. ... д-ра екон. наук : 08.06.01 / Дубчак В. В. – Ростов-на-Дону, 2006. – 59 с.
- Клейнер Г. Б. Предприятие в нестабильной экономической среде: риски, стратегии, безопасность / Г. Б. Клейнер, В. Я. Тамбовцев. – М. : Экономика, 1997. – 288 с.
- Печеная Л. Т. Формирование адаптивного механизма управления корпорацией: теория, методология, практика / Л. Т. Печеная. – Воронеж : ИСТОКИ, 2007. – 170 с.
- Иващенко П. А. Адаптация в экономике / П. А. Иващенко. – Харьков : Вища школа, 1986. – 144 с.
- Адаптация промышленных предприятий к научно-техническим новшествам / Под ред. В. М. Гончарова. – Киев : Техника, 1992. – 316 с.
- Ландина Т. В. Организационно-экономические механизмы адаптации предприятия к условиям рынка / Т. В. Ландина. – Киев : Наукова думка, 1994. – 150 с.
- Соколова Л. В. Адаптация предприятий к условиям рынка / Л. В. Соколова. – Харьков : ФОРТ, 1996. – 246 с.
- Петрович Й. М. Сучасні тенденції адаптації підприємств машинобудування України до ринкових умов господарювання / Й. М. Петрович, О. М. Семенів, А. Ф. Кіт // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Проблеми економіки та управління. – 1998. – № 348. – С. 161–168.
- Скубенко В. П. Условия и формы адаптации предприятия к рыночным отношениям / В. П. Скубенко. – Донецк : ИЭП НАН Украины, 1999. – 224 с.
- Забродский В. А. Адаптация экономических систем на основе управляемости / В. А. Забродский // Экономична кібернетика. – 2000. – № 3/4. – С. 40–45.
- Зинченко Н. В. Оптимизационное моделирование адаптации промышленного предприятия к внешнему воздействию / Н. В. Зинченко // Економіка. Менеджмент. Підприємництво : зб. наук. праць Східноукр. нац. ун-ту. – Луганськ : Вид-во СЛУ, 2001. – С. 55–57.
- Буднік М. М. Адаптація промислових підприємств до ринкових умов господарювання : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.06.01 / Буднік Марина Миколаївна. – Харків, 2002. – 19 с.
- Воїнова Т. С. Теоретичні основи адаптації підприємств / Т. С. Воїнова, А. В. Бондаренко // Коммунальное хозяйство городов. – 2004. – № 56. – С. 255–265.
- Отенко І. П. Методологічні аспекти управління адаптивністю підприємства / І. П. Отенко // Научные труды ДонНТУ. – 2008. – № 33.1. – С. 35–39.
- Туріца Н. А. Питання адаптації підприємства до зовнішнього середовища / Н. А. Туріца // Науковий вісник ОДЕУ. Всеукраїнська асоціація молодих науковців. – 2008. – № 2 (58). – С. 28–35.
- Геворкян А. Ю. Адаптація підприємств машинобудування до умов СОТ : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.04 / Геворкян Артем Юрійович. – Харків, 2009. – 20 с.
- Янченко Н. В. Оцінка рівня адаптації підприємств залізничного транспорту / Н. В. Янченко // Розвиток методів управління та господарювання на транспорті. – 2011. – № 36. – С. 160–170.
- Орлова Е. Е. Адаптация субъектов хозяйствования в условиях транзитивной экономики / Е. Е. Орлова // Проблемы экономики и менеджмента. – 2013. – № 8 (24). – С. 72–77.
- Стратегія економічного і соціального розвитку України (2004–2015 роки). Шляхом європейської інтеграції / Авт. кол.: А. С. Гальчинський, В. М. Геєць та ін. – Київ : ІВЦ Держкомстату України, 2004. – 416 с.
- Стратегія соціально-економічного розвитку Харківської області на період до 2020 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://old.kharkivoda.gov.ua/documents/16203/1088.pdf>.
- Словарь иностранных слов / Отв. ред. В. В. Буцева, Н. М. Семенова. – М. : Русский язык – Медиа, 2004. – 819 с.
- Сурмін Ю. П. Майстерня вченого : підручник для науковця / Ю. П. Сурмін. – Київ : Консорціум з удосконалення менеджмент-освіти в Україні, 2006. – 302 с.
- Методологія [Електронний ресурс] // Вікіпедія – вільна енциклопедія. – Режим доступу : <https://uk.wikipedia.org/wiki/Методологія>
- Поняття методу й методології [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://ua.textreferat.com/referat-8701-2.html>
- Поняття методології наукового дослідження [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://referat-ok.com.ua/.../ponyattya-metodologiji-naukovogo-d>
- Поняття про метод і методологія наукового дослідження [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://ua-referat.com/Поняття_про_метод_і_методологія_наукового_дослід

REFERENCES

- Akoff, R. L. "Planirovaniye v bolshikh ekonomicheskikh sistemakh" [Planning in large economic systems]. <http://lib.mexmat.ru/books/79256>
- Ansoff, I. *Novaya korporativnaya strategiya* [The new corporate strategy]. St. Petersburg: Piter, 1999.
- Aubakirova, G. M. *Adaptatsiya predpriyatij k rabote v usloviyakh rynka* [Adaptation of companies to operate in the market]. Karaganda: Sanat-Poligrafija, 2004.
- Adaptatsiya promyshlennykh predpriyatij k nauchno-tekhnicheskim novshestvam* [Adaptation of industrial enterprises to scientific and technological innovations]. Kyiv: Tekhnika, 1992.
- Bolotov, S. P. "Dinamika vneshney sredy i adaptatsiya predpriyatija k rynochnym usloviyam" [Dynamics of external environment and adaptation of enterprises to market conditions]. *Korporativnoye upravleniye i innovatsionnoye razvitiye Severa : Vestnik Nauchno-issledovatel'skogo tsentra korporativnogo prava, upravleniya i venchurnogo investirovaniya Syktyvkar'skogo gosudarstvennogo universiteta*, no. 4 (2010): 6-20.
- Budnik, M. M. "Adaptatsiia promyslovykh pidpriemstv do rynkovykh umov hospodariuvannia" [Adaptation of industrial enterprises to market conditions]. *avto-ref. dys. ... kand. ekon. nauk : 08.06.01, 2002*.
- Druker, P. "Menedzhment. Adaptatsiya k realiyam potrebitel'ya" [Management. Adaptation to the realities of the consumer]. <http://westudents.com.ua/.../44160-adaptatsiya-k-reali>
- Dubchak, V. V. "Teoretiko-metodologicheskiye aspekty formirovaniya sistemy adaptivnogo upravleniya promyshlennymi predpriyatiyami" [Theoretical-methodological aspects of formation of system of adaptive management of industrial enterprises]. *avto-ref. dys. ... d-ra ekon. nauk : 08.06.01, 2006*.
- Hevorkian, A. Yu. "Adaptatsiia pidpriemstv mashynobuduvannia do umov SOT" [Adaptation of machine-building enterprises to the WTO]. *avto-ref. dys. ... kand. ekon. nauk : 08.00.04, 2009*.
- Halchynskiy, A. S. et al. *Stratehiia ekonomichnoho i sotsialnoho rozvytku Ukrainy (2004-2015 roky). Shliakhom yevropeiskoi intehtratsii* [Strategy for economic and social development of Ukraine (2004-2015). Through European integration]. Kyiv: IVTs Derzhkomstatu Ukrainy, 2004.
- Ivashchenko, P. A. *Adaptatsiya v ekonomike* [Adaptation in the economy]. Kharkiv: Vyshcha shkola, 1986.
- Kleyner, G. B., and Tambovtsev, V. Ya. *Predpriyatije v nestabilnoy ekonomicheskoy srede: riski, strategii, bezopasnost* [The enterprise in an unstable economic environment: risks, strategy, security]. Moscow: Ekonomika, 1997.
- Landina, T. V. *Organizatsionno-ekonomicheskije mekhanizmy adaptatsii predpriyatija k usloviyam rynka* [Organizational and economic mechanisms of adaptation of enterprises to market conditions]. Kyiv: Naukova dumka, 1994.
- "Metodolohiia" [Methodology]. Vikipediia - vilna entsyklopediia. <https://uk.wikipedia.org/wiki/Методологія>
- Otenko, I. P. "Metodolohichni aspekty upravlinnia adaptivnosti pidpriemstva" [Methodological aspects of managing the adaptability of a company]. *Nauchnyye trudy DonNTU*, no. 33. 1 (2008): 35-39.
- Orlova, E. E. "Adaptatsiia subektov khozyaystvovaniya v usloviyakh tranzitivnoy ekonomiki" [Adaptation of economic entities in the conditions of transitive economy]. *Problemy ekonomiki i menedzhmenta*, no. 8 (24) (2013): 72-77.
- Petrovych, Y. M., Semeniv, O. M., and Kit, A. F. "Suchasni tendentsii adaptatsii pidpriemstv mashynobuduvannia Ukrainy do rynkovykh umov hospodariuvannia" [Modern trends of adaptation of machine-building enterprises of Ukraine to the market conditions]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Lvivska politekhnika». Problemy ekonomiky ta upravlinnia*, no. 348 (1998): 161-168.
- Pechenaya, L. T. *Formirovaniye adaptivnogo mekhanizma upravleniya korporatsiyey: teoriya, metodologiya, praktika* [Formation of the adaptive mechanism of management of a Corporation: theory, methodology, practice]. Voronezh: ISTOKI, 2007.
- "Poniattia metodu i metodolohii" [The concept of method and methodology]. <https://ua.textreferat.com/referat-8701-2.html>
- "Poniattia metodolohii naukovooho doslidzhennia" [The concept of methodology of scientific research]. <https://referat-ok.com.ua/.../ponyattya-metodologiji-naukovogo-d>
- "Poniattia pro metod i metodolohiia naukovooho doslidzhennia" [The concept of the method and the methodology of scientific research]. https://ua-referat.com/Поняття_про_метод_і_методологія_наукового_дослід
- Sokolova, L. V. "Orhanizatsiino-ekonomichne zabezpechennia adaptatsii pidpriemstv do nevyznachenosti biznes-sередovyschcha" [Organizational and economic support adaptation to uncertainty of the business environment]. *avto-ref. dys. ... d-ra ekon. nauk : 08.06.01, 2006*.
- Skubenko, V. P. *Usloviya i formy adaptatsii predpriyatija k rynochnym otnosheniyam* [The conditions and forms of enterprise adaptation to market relations]. Donetsk: IEP NAN Ukrainy, 1999.
- "Stratehiia sotsialno-ekonomichnoho rozvytku Kharkivskoi oblasti na period do 2020 roku" [Strategy for socio-economic development of Kharkiv region for the period till 2020]. <http://old.kharkivoda.gov.ua/documents/16203/1088.pdf>
- Slovar inostrannykh slov* [Dictionary of foreign words]. Moscow: Russkiy yazyk - Media, 2004.
- Surmin, Yu. P. *Maisternia vchenoho* [Workshop scholar]. Kyiv: Konsortsiium z udoskonalennia menedzhment-osvity v Ukraini, 2006.
- Sokolova, L. V. *Adaptatsiya predpriyatij k usloviyam rynka* [Adaptation of enterprises to conditions of market]. Kharkiv: FORT, 1996.
- Turitsa, N. A. "Pytannia adaptatsii pidpriemstva do zovnishnyoho seredovyschcha" [The adaptation of enterprises to external environment]. *Naukovyi visnyk ODEU. Vseukrainska asotsiatsiia molodykh naukovtsiv*, no. 2 (58) (2008): 28-35.
- Vu, Tkhiu Zang. "Adaptatsiya predpriyatija k izmeneniyam vneshney sredy" [Adaptation of enterprises to changes in the external environment]. *Biznes Inform*, no. 3-4 (1999): 104-108.
- Voinova, T. S., and Bondarenko, A. V. "Teoretychni osnovy adaptatsii pidpriemstv" [Theoretical bases of adaptation of enterprises]. *Kommunalnoye khozyaystvo gorodov*, no. 56 (2004): 255-265.
- Yanchenko, N. V. "Otsinka rivnia adaptatsii pidpriemstv zaliznychnoho transportu" [Assessment of the level of adaptation of the enterprises of railway transport]. *Rozvytok metodiv upravlinnia ta hospodariuvannia na transporti*, no. 36 (2011): 160-170.
- Zinchenko, N. V. "Optimizatsionnoye modelirovaniye adaptatsii promyshlennogo predpriyatija k vneshnemu vozdeystviyu" [Optimization modeling of adaptation of industrial enterprises to external impact]. In *Ekonomika. Menedzhment. Pidpriemstvo*, 55-57. Luhansk: Vyd-vo SNU, 2001.
- Zabrodskiy, V. A. "Adaptatsiya ekonomicheskikh sistem na osnove upravlyayemosti" [Adaptation of economic systems based on controllability]. *Ekonomichna kibernetika*, no. 3/4 (2000): 40-45.